

Vergaderjaar 2011–2012

33 000 IV

Vaststelling van de begrotingsstaat van Koninkrijksrelaties (IV) voor het jaar 2012

C

VERSLAG VAN EEN MONDELING OVERLEG

Vastgesteld 19 januari 2012

De vaste commissie voor Koninkrijksrelaties (Korel)¹ heeft op 29 november 2011 overleg gevoerd met minister Donner van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

– ter voorbereiding van de Koninkrijksconferentie december 2011.

Van dit overleg brengt de commissie bijgaand geredigeerd woordelijk verslag uit.

De voorzitter van de commissie voor Koninkrijksrelaties (Korel),
Linthorst

De griffier van de commissie voor Koninkrijksrelaties (Korel),
Bergman

¹ Samenstelling:

Holdijk (SGP), Linthorst (PvdA), (voorzitter),
Terpstra (CDA), Slagter-Roukema (SP), Engels
(D66), Nagel (50PLUS), Van Bijsterveld (CDA),
Van Kappen (VVD), Koffeman (PvdD),
Quik-Schuijt (SP), Th. de Graaf (D66),
(vice-voorzitter), Ganzevoort (GL), De Lange
(OSF), Koole (PvdA), Schrijver (PvdA),
Sörensen (PVV), Reynaers (PVV), Van Dijk
(PVV), Ester (CU), De Grave (VVD), Beckers
(VVD), Swagerman (VVD).

Voorzitter: Linthorst
Griffier: Bergman

Aanwezig zijn zeven leden der Kamer, te weten: Van Bijsterveld, Van Dijk, Ganzevoort, De Graaf, Linthorst, Quik-Schuijt en Swagerman

en minister Donner, die vergezeld is van enige ambtenaren van zijn ministerie.

[Er is geen geluidsopname van het begin van het overleg]

Minister **Donner**: [...] De regering van Curaçao geeft aan dat zij het instituut Transparency International heeft gevraagd om de verschillende onderdelen van het systeem in Curaçao te onderzoeken. Uiteraard geschiedt dit onder verwerping van alles wat rapport-Rosenmöller heet, maar de facto wordt daarmee vrijwel alles voorwerp van doorlichting waarvan de commissie-Rosenmöller zei dat er behoefte zou bestaan om een commissie in te stellen die ernaar zou kijken. Dat geldt op één punt na, maar dat was geen punt van de commissie-Rosenmöller en speelt met name in de Kamer: de personen om wie het gaat. Op dat punt moet ik eenvoudig constateren dat de feiten die men elkaar over en weer verwijt, voorwerp van onderzoek zijn geweest door het Openbaar Ministerie. Het OM is tot de conclusie gekomen dat geen van deze feiten aanleiding is voor vervolging, en dat het er in de politiek niet alleen om gaat dat je je strafrechtelijk behoorlijk gedraagt, maar dat integriteit breder voorwerp van discussie is. Dat speelt primair in de vertrouwensrelatie tussen vertegenwoordigende organen en de regering. Wat je er verder ook van moge denken, op dat punt ligt zo ongeveer alles wat er bekend zou kunnen zijn in Curaçao op straat of is althans voorwerp van discussie geweest. Toch houdt de staat er vertrouwen in. Dan is vanuit het Statuut alleen nog maar de vraag aan de orde op welke wijze er eventueel sprake is van een inbreuk op de waarborgen die artikel 43 biedt in het eerste lid. Op dat punt is ingegaan in de brief die eveneens vanochtend bekend is gemaakt, de brief die de rijksministerraad op 14 oktober aan de regering van Curaçao heeft gestuurd. Daarin staat inderdaad: u neemt met betrekking tot het rapport-Rosenmöller een standpunt in waarvan wij kennis nemen, maar wij wijzen er wel op dat er in dat rapport vragen opgeworpen worden die rechtstreeks raken aan de vraag hoe de waarborgen van het Statuut worden geëerbiedigd op het eiland. Wilt u ons ingevolge artikel 43 eerste lid als regering duidelijk maken wat u daarmee doet? Daar is in de brief van de heer Schotte nu op teruggekomen. Er wordt ingegaan op zaken zoals de screening; die zou voorwerp zijn van een verordening die men zou vaststellen. Ook zijn er voorbereidingen om een verordening op te stellen aangaande de partijfinanciering. Voor het overige zal de institutionele opzet van Curaçao en met name de wijze van functioneren voorwerp zijn van het onderzoek van Transparency International, evenals de klachten over de pers en dat soort zaken. Het is de conclusie van de rijksministerraad – dat is ook in de brief aangegeven – dat op deze wijze vooralsnog bevredigend is geantwoord op de vraag van de rijksministerraad. Het «vooralsnog» slaat erop dat dit uiteraard onder voorbehoud is van wat de uitkomst van het rapport zal zijn en hoe daarmee wordt omgegaan. Ook op dat punt is de brief van de regering echter duidelijk: men ziet dat als een vertrekpunt voor een pad van verbetering. Maar dit alles heeft natuurlijk niets te maken met het rapport-Rosenmöller. En ook helemaal niets met de Nederlandse regering.

De heer **Swagerman** (VVD): Dank voor uw toelichting en voor de actuele informatie, die althans mij nog niet had bereikt. Dat is op zichzelf helder. Ik heb er nog wel een vraag over. Moet ik het zo opvatten dat de rijksministerraad er dan op dit moment ook genoeg mee neemt dat de regering

van Curaçao vooralsnog gepaste maatregelen neemt en dat er niet meer nader wordt gevraagd naar de effectuering van de uitkomst van het rapport-Rosenmöller? Begrijp ik dat goed?

Minister **Donner**: Het rapport-Rosenmöller is tot stand gekomen op basis van het bijstandsartikel. Dat is strikt genomen ook de constatering die gedaan is in de brief van 14 oktober. Derhalve is het rapport-Rosenmöller als zodanig niet normatief. Dat staat ook in het rapport zelf. Het zijn aanbevelingen die zich richten op de manier om uit deze situatie te kunnen komen. Die aanbevelingen betreffen een aantal onderwerpen waarnaar gekeken zal moeten worden en waar eventueel nadere regels op gegeven zouden moeten worden. Meer in het bijzonder betreft het ook aspecten van deugdelijk bestuur, degelijk bestuur en hoe de verschillende instanties met elkaar functioneren. Dat is getransformeerd in de brief van 14 oktober in een vraag die niet het rapport-Rosenmöller betreft, maar het Statuut, en die meer in het bijzonder verwijst naar artikel 43 eerste lid, in de trant van: dat is uw verantwoordelijkheid en wilt u mij nu als regering duidelijk maken wat u doet op dit terrein? Daarop is de brief die nu gestuurd is door de regering van Curaçao naar de mening van de rijksministerraad een bevredigend antwoord. Ik heb de brief overigens niet bij me.

De **voorzitter**: We hebben hem wel gekregen, maar nog niet kunnen lezen. De brief kwam vandaag.

De heer **Thom de Graaf** (D66): Tegen deze achtergrond heb ik een vraag. Begrijp ik het goed dat daarmee de Nederlandse regering het rapport-Rosenmöller als geheel afgehandeld acht en dat er dus door de Nederlandse regering geen verdere actie meer wordt ondernomen op dat rapport, anders dan de inbreng die de Nederlandse regering in de rijksministerraad heeft geleverd en de antwoorden die u zojuist hebt gegeven? Mijn tweede vraag betreft de achtergrond daarvan. Zou u ten aanzien van het onderwerp screening en de benoeming van ministers in voorkomende gevallen niet een wat uitdrukkelijker rol van de gouverneur willen zien? Welke mogelijkheden bestaan daarvoor naar uw oordeel? We hebben in het verleden immers ook situaties meegemaakt met de regering van de Nederlandse Antillen waarin de gouverneur een heel actieve rol heeft gespeeld om te voorkomen dat bepaalde mensen benoemd werden. In mijn derde vraag refereer ik toch nog even aan een van de stukken die hier aan de orde zijn, namelijk de toekomstvisie. Ik ga die visie nu niet uitvoerig bespreken, maar beperk mij tot scenario 2, wat ik maar even noem verschillende snelheden binnen het Koninkrijk. Als ik het me goed herinner, schreef u daarover: tegen de achtergrond van voorwaarden zoals deugdelijkheid van bestuur et cetera zou je met sommige landen, die meer willen en kunnen samenwerken, zo'n samenwerking ook eerder aangaan. Moet ik dat zo begrijpen dat u zich zou kunnen voorstellen dat u bijvoorbeeld met Aruba eerder en meer zou willen samenwerken dan met Curaçao, als Curaçao nog niet helemaal aan de voorwaarden van deugdelijkheid zou beantwoorden? Zou dat een concrete invulling zijn van zo'n samenwerking in verschillende snelheden?

Minister **Donner**: De rol van de Nederlandse regering is vanaf het begin beperkt geweest tot het samenwerken met betrekking tot het totstandkomen van het rapport van de heer Rosenmöller. Nederland heeft daarin als land ten principale geen andere rol. Het onderzoek vond plaats in opdracht van de rijksministerraad. Aanvankelijk was ook de bedoeling dat dit met volle medewerking van de regering van Curaçao zou gebeuren. Om politieke redenen is dat minder goed geslaagd. Met dat rapport is de bijstandsrol afgelopen. Dat was het kader. Anders had het onderzoek van de heer Rosenmöller vanaf het begin op basis van artikel 43 tweede lid

moeten plaatsvinden. Toen bleek dat de Staten van Curaçao, blijkens de discussie daarover op 11 oktober, geen gevolg zouden geven aan het rapport-Rosenmöller, was dat reden voor de rijksministerraad om het, zoals gezegd, te transformeren tot een vraag van het Statuut. In dat kader heeft de Nederlandse regering geen andere rol dan die van lid van de rijksministerraad. Dat is ook de reden waarom in dezen zo veel en zo zorgvuldig mogelijk is geopereerd, waar dat kon, in lijn met de andere landen van het Koninkrijk, zodat het beeld niet zou zijn: Nederland tegen één van de landen.

De heer **Thom de Graaf** (D66): Dat begrijp ik natuurlijk. Het is altijd het probleem van de rijksministerraad dat hij bestaat uit constituerende delen: de gevolmachtigde ministers namens de andere regeringen en de Nederlandse ministerraad die daar integraal onderdeel van uitmaakt. Dat betekent dat ook de Nederlandse ministerraad dus een positie kan innemen binnen de rijksministerraad en dat hebt u dus ook gedaan, ook over het rapport-Rosenmöller. Dat roept bij mij de vraag op die ik zojuist stelde, namelijk of de Nederlandse ministerraad meent dat het rapport-Rosenmöller voldoende is beantwoord.

Minister **Donner**: Dat mag u daaruit afleiden. In die zin neemt de Nederlandse ministerraad geen ander standpunt in dan de rijksministerraad.

De heer **Thom de Graaf** (D66): Het zou niet zo heel gek zijn als dat af en toe wel zou gebeuren, gelet op het feit dat er ook compromissen moeten worden gesloten.

Minister **Donner**: Het zou vreemd zijn gegeven het feit dat de Nederlandse ministerraad daar in zijn geheel zit.

De heer **Thom de Graaf** (D66): Er zijn procedures voor situaties waarin de verschillende onderdelen van de rijksministerraad het niet met elkaar eens zouden zijn.

Minister **Donner**: Als je door de verpakking van de brief van de regering van Curaçao heen kijkt, moet je de facto constateren dat men erkent dat er een probleem is met het vertrouwen, dat dit maatregelen vergt en dat men dit aanpakt op zo'n manier dat wij moeilijk iets anders hadden kunnen vragen. De zwakte in het rapport van de heer Rosenmöller was het mechanisme dat voorzag in een commissie van wijze mensen op Curaçao, die in wezen het onderzoek van de commissie-Rosenmöller nog een keer over zou doen. Ik ben bang dat die commissie, gegeven de bestaande situatie, zelf gelijk voorwerp zou zijn geworden van de bestaande tegenstellingen. In wezen zou deze meer objectieve beoordeling naar mijn oordeel misschien nog weleens beter kunnen zijn. Er speelt hooguit het tijdsaspect. Hoe snel krijg je dat gedaan?

De screening die nu heeft plaatsgevonden, heeft plaatsgevonden vanwege de gouverneur. Ik heb in de Tweede Kamer ook al aangegeven dat strikt genomen de screening heeft plaatsgevonden op basis van artikel 43 tweede lid. Voor het overige dient de screening van ministers ook in Nederland primair om de minister-president informatie te bieden over de ministers die hij wil voorstellen aan de vorstin om te installeren als minister. Afgeleid daarvan kan het spelen in de vertrouwensrelatie met de Kamer. Strikt genomen kan ook in Nederland iemand met een strafrechtelijk verleden worden voorgedragen als minister. Als de minister-president meent dat te kunnen verantwoorden en de Kamer daar vertrouwen in heeft, dan zijn er geen gronden waarop je in Nederland zou kunnen zeggen: deze persoon kan niet als minister functioneren.

De heer **Thom de Graaf** (D66): [microfoon stond uit, geen geluid]

Minister **Donner**: Dat is ook de reden waarom het een belangrijke stap is dat men nu overweegt om de screening bij verordening te regelen. Daarmee komt de kwestie losser van de politiek te staan en wordt objectiever. Dan krijgt de gouverneur automatisch een sterkere positie, vanwege de specifieke bevoegdheid die hij heeft om te waarborgen dat de eigen wetgeving en het Statuut worden gewaarborgd. Nogmaals, dat de situatie is ontstaan zoals die is ontstaan, heeft in hoge mate te maken met het gegeven dat vanwege de late verkiezingen en de behoefte om in ieder geval vanaf de overgang een regering te hebben, de screening niet voltooid kon worden voordat de regering optrad. Vervolgens – en dat wordt vrij adequaat beschreven in het rapport van de heer Rosenmöller – zijn er inderdaad ook binnen de veiligheidsdienst problemen ontstaan. De regering meende om die reden te kunnen afzien van een screening, maar de gouverneur heeft toch bevolen dat er een screening zou plaatsvinden. Dat heeft weer geleid tot een beoordeling van de vraag of de informatie die de screening oplevert en die ook wordt weergegeven in het rapport-Rosenmöller, het rechtvaardigde, in de situatie die ontstaan was, om ministers niet te handhaven. Dat is wel de vraag die dan rijst. Daar is het antwoord toen «nee» op geweest. Ook de heren Rosenmöller en Maas komen tot de conclusie dat dit wellicht niet anders had kunnen zijn. Dan ga ik in op de laatste vraag, betreffende de verschillende snelheden. De visie geeft aan dat het ontwikkelen van het potentieel van het Koninkrijk slechts denkbaar is, ook voor ondernemingen die zich daar vestigen, als de randvoorwaarden van behoorlijk bestuur en van een behoorlijk functionerende rechtstaat en wetgeving vervuld zijn. Dat is de constatering. Dat is opgenomen in de visie op het Koninkrijk als randvoorwaarde voor die ontwikkeling, niet als eis van Nederland, want de eisen liggen, strikt genomen, besloten in het Statuut en moeten door ieder van de landen geëerbiedigd worden. Deze combinatie van de twee is de reden dat in het protocol met Aruba de implementatie van het WODC-rapport en de institutionele samenwerking die daarvoor nodig is, voorwerp is en kan zijn van de uitvoering van het protocol. Op die basis gaat het ook ten aanzien van de andere landen om de vraag: wil ik stimuleren dat Nederlandse bedrijven zich daar vestigen? Dit soort afspraken waarborgt dat men zekerheid heeft omtrent het bestuur. Het is een beetje de wortel.

De heer **Thom de Graaf** (D66): Een duidelijke waarschuwing.

Minister **Donner**: Nee, zo moet u dat niet lezen. Het is een prikkel.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Ik moet het helaas kort houden, omdat ik straks naar de ontvangst van de president van Mali ga, maar ik wil toch een vraag stellen. In welke mate is in uw waarneming het parlement op Curaçao op dit moment in staat om zijn controlerende functie ook echt gestalte te geven? Anders gevraagd: wat zou er nodig zijn om het parlement daar meer in de positie te brengen dat het dat kan?

Minister **Donner**: Die vraag kan ik strikt genomen niet beantwoorden, omdat het eenzelfde vraag is als in hoeverre het Nederlandse parlement in staat is om de Nederlandse regering te controleren.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): De aanleiding is natuurlijk deze: idealiter vindt de toetsing of de controle in de vier landen van het Koninkrijk plaats door het eigen parlement. Dat is hoe het hoort te zijn en hoe het moet zijn. Als je nu constateert dat die controle moeizaam gaat of tekortschiet, dan kun je zeggen dat de rijksregering daar dus iets mee moet, gezien de waarborgfunctie et cetera. Je kunt je ook afvragen welke stappen er nog te zetten zijn om het parlement daar wel in de positie te

brengen dat men dit goed kan. Met positie bedoel ik niet alleen de staatsrechtelijke positie, maar ook de feitelijke positie.

Minister **Donner**: Dat hebben we gedaan met de waarborgen die we in het Statuut en in de staatsregelingen hebben geregeld met betrekking tot de institutionele inrichting van de landen. Dat is ook de essentie van de notitie over de waarborgfunctie die ik uw Kamer gegeven heb. Als wij van mening zijn dat de controle structureel tekortschiet, dan zouden we binnen het Koninkrijk moeten inzetten op aanpassingen. We hebben deze regeling echter op deze wijze opgezet vanuit de visie dat dit voldoende is.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Het is staatsrechtelijk mooi bedacht, zal ik maar zeggen, maar nu is de vraag of het parlement in de lokale situatie ook feitelijk in de positie is om dat goed vorm te geven.

Minister **Donner**: Men geeft dat vorm. Op een eiland als Curaçao, waar de verschillende instituties zo zeer gespleten zijn tussen voorheen de PAR en de huidige regering, zal die tegenstelling ook in het parlement altijd sterk meespelen. Op Sint-Maarten is de situatie totaal anders. Daar zijn die tegenstellingen nu juist vrijwel afwezig en je vraagt je om die reden af hoe dat functioneert. Als land of als lid van de Koninkrijksregering rest mij, als blijkt dat een parlement zelf niet in staat is om ervoor te zorgen dat de eigen regering de waarborgen van het Statuut eerbiedigt, niets anders dan te constateren dat die Kamer daartoe niet meer in staat is. Dat rechtvaardigt dan ook om artikel 43 lid twee in te roepen voor maatregelen. Dan constateer ik dat er geen redres mogelijk is via de institutionele structuur. Zolang ik dat niet kan constateren, moet ik wel vaststellen dat die controle adequaat is.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Ik vind het een wat al te dichotoom antwoord om te zeggen: of ze zijn ertoe in staat, of ze zijn er niet toe in staat. Ik denk altijd dat daar een heleboel tussen zit. Ze zijn er formeel toe in staat, maar ze worde door een aantal feitelijke omstandigheden beperkt. Daardoor kun je hen misschien ondersteunend in een betere positie brengen.

Minister **Donner**: Ook dat moet primair komen vanuit hun behoefte en hun perceptie van tekortschieten. Dat speelt wel degelijk bijvoorbeeld bij Aruba. Er kan echter niet eenzijdig door een van de andere landen geconstateerd worden: u schiet tekort en ik kom u te hulp. Dit soort staatsrechtelijke verhoudingen is er nu juist om te voorkomen dat de grijze gebieden die tot conflicten leiden, bepalend worden voor de verhoudingen. Daar moet ik mij ook als minister aan houden. De leden van de Staten-Generaal hebben iets meer vrijheid, hoewel ik soms zou wensen dat zij iets meer de consequenties zouden inzien van sommige van hun beweringen. Dat stel ik hier nu niet, maar ...

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Ik voel me daar niet door aangesproken.

Minister **Donner**: Nee, maar daarom zeg ik ook dat dit niet de bedoeling is. Het gevaar is er echter wel. Ik zie het helemaal omgekeerd. Iedereen hier neemt aanstoot aan de wijze waarop er in de Staten op Curaçao over Nederland gesproken wordt of aan de manier waarop ministers dat ook op Sint-Maarten doen, terwijl ze zich vervolgens volstrekt ongeremd in omgekeerde richting precies hetzelfde permitteren.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Het gaat mij er juist om, uit te zoeken wat er nodig is. Ik hoor nog niet echt een antwoord van u op mijn vraag wat uw inschatting is, of zij daar feitelijk toe in staat zijn.

Minister **Donner**: Formeel is dat nu net de waarde van het WODC-rapport. Dat wijst op een aantal structurele knelpunten dat ontstaat in een kleine rechtsgemeenschap, met name met het vertrouwen dat wij hebben in controle, gewoon omdat die grote aantallen niet bestaan. Er worden ook suggesties gedaan over hoe je dat eventueel breder kunt verankeren. Ik constateer dat Aruba dat deelt, zoals ook blijkt uit de reactie van zowel de regering als de Staten daar. Tegelijkertijd zeggen ze heel duidelijk – zonder onmiddellijk naar Nederland te rennen – dat ze willen kijken of ze dat eventueel beter kunnen verankeren in de regio. Om dezelfde reden kan ik als minister maar heel moeilijk een oordeel geven, anders dan ik al gedaan heb, over de andere parlementen. De veel grotere mogelijkheid zit op dat terrein in de interparlementaire samenwerking. De discussie staat dan los van de vraag. Maar nogmaals, besef dat op dit moment alles wat op dit punt gedaan wordt, op Curaçao gezien wordt als inmenging in de autonomie. Als je de hele tijd blijft roepen: u bent autonoom, mijn uitgangspunt is uw autonomie en dat moet u zelf doen, dan vragen ze heel vaak of we even kunnen helpen.

Mevrouw **Van Bijsterveld** (CDA): Ik had een heel andere vraag. Ik wilde even overstappen naar de BES-eilanden, en met name naar Bonaire.

Minister **Donner**: Dat is geen Koninkrijk meer.

Mevrouw **Van Bijsterveld** (CDA): Dat is geen Koninkrijk, maar u bent er wel onlangs op bezoek geweest. Het blijkt toch dat bij in ieder geval een deel van de bevolking een zekere onvrede bestaat over de situatie na de transitie. Je hoort dat men bezorgd is over de kosten van levensonderhoud, maar dat men vooral een probleem heeft met – ik zeg het maar even heel huiselijk – de stortvloed van wetgeving die over hen is heengekomen. Kunt u zich bij die gevoelens iets voorstellen en zo ja, wat valt daaraan te doen? Is dat iets wat gewoon voorbijgaat of zit daar iets diepers onder? Is misschien de manier waarop wij bezig zijn, met heel goede bedoelingen, om op de BES-eilanden wetgeving te laten gelden structureel te complex?

Minister **Donner**: Het is een combinatie van verschillende dingen. Dat heb ik ook al verschillende malen in de Tweede Kamer aangegeven en in de verslaglegging, ten laatste met name in de reactie op de notitie van mevrouw Ortega, waarin voor alle punten is nagelopen wat er terecht is, wat er niet terecht is en wat kan verbeteren. We moeten oppassen met meegaan in het beeld van de stortvloed van regelgeving. Juist in de BES-structuur is er, ondanks het feit dat ze onderdeel zijn geworden van Nederland, op het punt van de regelgeving in hoge mate aangesloten bij de regels die golden op de Nederlandse Antillen. Die zijn juist niet gewijzigd. Er is één ding wel gewijzigd: ze worden nu gehandhaafd. Ook dat kan een cultuurschok geven. Voor het overige is echter zorgvuldig in de BES-wetgeving gekeken hoe we zo goed mogelijk kunnen aansluiten. Op een paar punten is dat niet gebeurd, onder andere op het terrein van de onderwijswetgeving. Daar is ervoor gekozen om de Nederlandse onderwijswetgeving toe te passen. Tegelijkertijd is dat een van de terreinen waar je het minste hoort klagen over de stortvloed van regels die over ze heen gekomen is. Op het terrein van de belastingen is het zonder meer zo dat er een heel nieuw systeem is toegepast. Ook bij de toepassing blijkt nu dat de werkelijkheid fors afweek van de werkelijkheid zoals die in de Antilliaanse regelgeving werd gesuggereerd en daar werd sterk op afgestemd. Dat heeft tot een aantal knelpunten geleid. Die heeft staatssecretaris Weekers dan ook in een aantal maatregelen geprobeerd weer recht te zetten. Na het rechtzetten blijkt dan weer dat ook dat weer potentieel verschillende gevolgen heeft en ook dat is weer voorwerp van inventarisatie van waar de problemen nu zitten. Dat koppel ik op dit

moment aan de uitvoering van de motie die door de fractievoorzitters in de Tweede Kamer is ingediend, om tot een inventaris te komen van de punten die spelen. Ik heb ook de reis van Hare Majesteit gebruikt om dat bij de verschillende eilanden los te krijgen. Ik denk dat dit zal lukken. Dan biedt dat ook een overzicht van wat nu de punten zijn waar we op korte termijn mee verder moeten. Natuurlijk hangen veel van deze zaken samen met het feit dat min of meer het beeld bestaat dat, als je de staatsrechtelijke verhoudingen op 10 oktober verandert, ze dan op 11 oktober werkelijkheid zijn geworden. Dat is niet zo. Helaas is het dan wel vaak zo dat de hinderlijke punten het eerst voelbaar worden en de voordelen niet. Tegelijkertijd ben ik bij voorbeeld op Bonaire uitvoerig in het ziekenhuis Mariadal geweest. Iedereen die je spreekt, zegt: je kunt niet volhouden dat de gezondheidszorg niet vooruit is gegaan. Dat hoor je ook als je spreekt met de mensen die eronder vallen. Op de Nederlandse Antillen was 30% van de bevolking totaal onverzekerd voor ziektekosten. Nu is 100% van de mensen gedekt. Natuurlijk zullen degenen die vroeger vrijelijk konden kiezen of ze naar Miami of naar Puerto Rico wilden, dat onder het huidige systeem niet meer kunnen doen, behoudens dat ik de mogelijkheid wil introduceren om dat via een aanvullende verzekering te regelen. Dan kan men weer kiezen, maar voor de basisverzekering zal gekeken worden wat het meest kosteneffectieve land is. Er speelt op de Bovenwindse Eilanden weer het probleem dat het een Engelstalig gebied heeft en dat geeft moeilijkheden als men op Guadeloupe aangewezen is of op Colombia. Met Guadeloupe zijn er afspraken gemaakt voor de begeleiding in de Engelse taal. Er zijn ook afspraken gemaakt met het ziekenhuis dat men daar zo veel mogelijk door Engelstalige specialisten wordt geholpen. Met Parijs zullen afspraken gemaakt worden, althans er zijn discussies over de toegang op basis van de enkele persoonsidentiteitskaart zoals de sedula die op de eilanden geldt. Dat zijn allemaal processen die tijd vergen. Ik ben uitermate gevoelig voor de vraag: hoe kunnen we onze eigen identiteit behouden? Ik moet echter wel constateren dat dit een argument is dat, evenals het argument van het referendum, sterk gehanteerd wordt door de twee broeders die in dezen altijd op de voorgrond treden. Dat deden ze dertien jaar geleden ook al. Dat is dus niet iets nieuws. Ik heb het niet zelf kunnen controleren, maar een ding heb ik wel vastgesteld: er waren beelden van demonstraties op Bonaire bij de aankomst van de Koningin. Wat men niet liet zien, was dat zeker de helft van de borden er was om de Koningin welkom te heten en niet om te protesteren. Het bestuurscollege deelde de volgende dag mee dat de helft van de andere demonstranten van Curaçao afkomstig was. U moet ook onderkennen dat de heer Wiels dagelijks op Bonaire een uur radiozendtijd heeft gekocht om iedereen op te zetten tegen Nederland. Dat dit nog zo beperkt is, valt nogal mee. Het mooiste vond ik dat de op zichzelf volstrekt geldige zorg, die ik ook deel, dat door een combinatie van factoren de kosten van levensonderhoud inderdaad snel gestegen zijn in het afgelopen jaar, wordt gecorrigeerd per 1 januari als de indexering van een heleboel tarieven doorgevoerd wordt. Dan is het heel begrijpelijk dat mensen uiting gaven aan hun zorg. Toen de Koningin op een van deze bezorgden afstapte, draaide deze het bord om en zei: we love you, Queen Beatrix. Saba was een van de positiefste eilanden over de overstap. Ook daar is de ontwikkeling dat men vrij scherp van opinie is gewijzigd. Dat is voor mij ook een teken. Het is ook de reden dat ik het afgelopen jaar vijf keer naar de eilanden ben gereisd om iedere keer te controleren wat nu de problemen waren. De heer Johnson zei: bij een Antilliaanse minister was je blij als die één keer in zijn hele ambtelijke carrière op een eiland was geweest; minister Donner hebben we hier al vijf keer gezien. Er wordt wel degelijk geconstateerd dat het verandert en dat het niet vastzit op onwil. Wel op allerlei bureaucratische belemmeringen en op het feit dat Bonaire nu weer gaat regeren en zo, maar men constateert wel dat er de bereidheid is tot verandering.

Mevrouw **Van Bijsterveld** (CDA): U doelt op de feitelijke verandering in het dagelijkse leven van de mensen.

Minister **Donner**: Gewoon de feitelijke veranderingen en dat men ziet dat de punten die je de ene keer inbrengt, dat daar de volgende keer wat mee is gedaan. Natuurlijk niet wat wij wilden, maar ze hebben er in ieder geval weer wat aan gedaan.

De heer **Thom de Graaf** (D66): [microfoon stond uit, geen geluid]

Minister **Donner**: Mogelijk. Ik geef aan dat er volle inzet is geweest om het te veranderen, omdat ik volop begrip heb voor die problemen. Op Bonaire hebben we eerst driekwart jaar gezeten met een college dat ten principale alles obstrueerde. Nu zitten we met een college dat zegt: we gaan niet meer praten; we zijn onderdeel van Nederland, alleen moet je er wel voor zorgen dat het werkt.

De heer **Swagerman** (VVD): Ik heb nog een vraag over de situatie op Curaçao. Ik pak even terug op wat u hebt gezegd – en wat volgens mij juist is – over de situatie rond de aangiftes tegen de president van de centrale bank en de premier. Ik vraag het onder de erkenning dat mijn vraag moeilijk te beantwoorden is. Ik denk dat dit niet in het instrumentarium zit, maar in de relatie die je misschien zou kunnen proberen op te bouwen. Als je zegt: er is geen strafrechtelijke vervolging, want het apparaat dat daarover gaat, heeft die conclusie getrokken, dan laat dat onverlet dat er een situatie is waarin de premier met een president van een centrale bank in onmin leeft. Ik probeer het even spiegelbeeldig naar de Nederlandse situatie te vertalen. Als onze minister-president zo'n conflict zou hebben met de president van DNB, dan zou heel economisch Nederland zich daar zorgen over maken. Is dat iets waar de Nederlandse regering zich zorgen over maakt? Is zij op zoek naar wegen om – laat ik het maar zo formuleren – de Curaçaose regering te helpen, al was het maar door te bezien of er een bemiddelingspoging kan worden gedaan of anderszins kan worden geadviseerd?

Minister **Donner**: Het was in eerste instantie een juiste aanzet om te komen tot de commissie waar in juni toe besloten werd en die in augustus is gaan functioneren. Dat is nog steeds de zorg en in eerlijkheid kunt u uit de brief van de heer Schotte, ook al wordt het niet uitdrukkelijk gezegd, juist lezen dat een van de belangrijkste stimulansen om te komen tot deze stap, de constatering is dat de investeringen zijn weggefallen op het eiland. Dus die zorg is er wel degelijk. Tegelijkertijd moet ik vaststellen dat de structuur van de bank gecompliceerder is. Ik heb niet de indruk dat die nu naar behoren functioneert. Er moeten maatregelen genomen worden door de raad van commissarissen. Men heeft gekozen voor een raad van commissarissen van zes leden, drie van Sint-Maarten en drie van Curaçao, en die kunnen maar beperkt tot besluiten komen. Dat is zonder meer een probleem. Het is niet de bedoeling om dat nu verder uit te dragen, maar het is wel een gegeven waar men op het eiland mee zit. Dat is ook de reden waarom ik voortdurend bij de minister-president erop aangedrongen heb dat betrokkenen geen vrienden hoeven te zijn, maar dat hij er wel voor moet zorgen dat de relatie met de president van de bank behoorlijk wordt. Het is nog meer in het bijzonder zo dat er op het eiland een onderzoek van de Rekenkamer loopt naar de situatie daar. De situatie rond de bank is iets ingewikkelder. Tegelijkertijd is het gelukt om de heer Bakker bereid te vinden, de commissie financieel toezicht te gaan voorzitten. Hij was ook degene die de doorlichting van het IMF heeft voorgezeten op het eiland. Hij is dus bekend met de economische situatie. Maar nogmaals, op een aantal terreinen blijven er dingen – ook ten aanzien van de overheids-NV's – bestaan die zorg baren, maar wij moeten

echt onderkennen dat wij niet de relatie hebben om op ieder punt waar men daar naar onze mening iets niet goed doet, de vinger kunnen leggen en zeggen: dat moet je anders doen.

De heer **Swagerman** (VVD): Dat is natuurlijk het dilemma dat je continue hebt.

De **voorzitter**: De commissie had nog wat vragen over de Koninkrijksconferentie. Er zijn wat onduidelijkheden over de uitnodigingen vanuit de parlementen uit de West. De tweede vraag is: wat verwacht de Nederlandse regering van die conferentie?

Minister **Donner**: Ik neem kennis van de onduidelijkheden die er zijn. De uitnodiging is duidelijk, die is gericht aan regeringen. Dat is ook het karakter van de bijeenkomst. Het is niet zoals de rondetafelconferenties die aan het begin gevoerd zijn. Die conferentie is nu een structureel onderdeel van het Koninkrijk en dat is ook de inzet van de Nederlandse regering. Ze is bedoeld om een keer per jaar breder met elkaar te praten over de staat van het Koninkrijk en om aan de orde te stellen op welke punten het anders en beter zou kunnen. Op deze eerste conferentie – u hebt de agenda gezien – verwacht ik dat zonder meer ook een aantal oudere punten zal spelen. De regering van Curaçao heeft zich in het regeerakkoord verplicht om de exit van Curaçao aan de orde te stellen binnen de discussie in het Koninkrijk en dat zal uitgevoerd worden. Het staat ook in die zin op de agenda. Tegelijkertijd staat ook op de agenda het protocol van Aruba en hoe het de andere kant uit kan. Nogmaals, we moeten in Nederland wel onderkennen dat we met de hele structuur van Caribisch Nederland een totaal ander belang gekregen hebben in relatie met de eilanden. We hebben ten aanzien van de Bovenwindse Eilanden de directe belangen te behartigen van de burgers daar als het gaat om energievoorziening, om de luchtverbinding, om de geneeskundige zorg op de eilanden. Om dezelfde reden is het voorwerp van de discussie met Aruba in hoeverre we daar het medisch centrum kunnen ontwikkelen, omdat we op dit moment gewoon moeten constateren dat de voorziening op Curaçao hollend achteruitgaat. Dat is de belangrijkste reden waarom er steeds minder uitzendingen naar Curaçao plaatsvinden. Dat heeft niets te maken met de gewijzigde staatsrechtelijke verhoudingen. De betrokkenen menen gewoon dat dit medisch gezien in een aantal opzichten – ik zou haast zeggen: niet verantwoord, of – in ieder geval niet aangewezen is. Het is ook voorwerp van discussie met de regering van Sint-Maarten in hoeverre het medisch centrum aldaar steeds verder ontwikkeld kan worden, zodat wij in alle opzichten meer daarheen kunnen verwijzen en niet hoeven door te verwijzen naar Guadeloupe of Colombia. Ook dat is volop in beweging. Het belangrijkste is dat dit soort processen op papier in een tel gebeurt, op 10 oktober om 12 uur, maar in de praktijk vergt het jaren om die ontwikkelingen de goede kant uit te krijgen.

De **voorzitter**: Nog andere vragen?

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Ik heb twee heel korte vragen. De ene betreft Transparency International. Hebt u er enig zicht op of dat een betrouwbare en onafhankelijke club is?

Minister **Donner**: Het is een ngo, die op internet volledig inzicht geeft in de methoden. Het is een instituut waar ook het Nederlandse departement van Buitenlandse Zaken aan refereert als het gaat om beoordeling. Ik weet niet of dat samenhangt met feit dat in de wereldwijde beoordeling Nederland tot de beste landen behoort. Ik heb mij laten voorlichten dat het wel mag worden beschouwd als een van de meer gerenommeerde en betrouwbare graadmeters op dit terrein.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Dank u wel. Ik ben ooit gezakt voor staatsrecht, maar begrijp ik het goed uit uw toelichting dat de minister-president niet gescreend kan worden, omdat hij zijn mensen screent? De screening geschiedt ten behoeve van de minister-president?

Minister **Donner**: De minister-president wordt om redenen van staatsveiligheid gescreend.

Mevrouw **Quik-Schuijt** (SP): Ook daar?

Minister **Donner**: Er zit een probleem. Er gelden andere mechanismen. We hebben natuurlijk de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Diverse ministers hebben uit hoofde van hun ambt toegang tot die informatie en dat impliceert weer dat ze wel gescreend moeten worden.

De **voorzitter**: Zijn er nog andere vragen?

De heer **Thom de Graaf** (D66): Ik heb nog een procedurele vraag. Ik heb begrepen dat de Tweede Kamer onlangs een motie heeft aangenomen, waarin de minister werd uitgenodigd om alsnog iets meer te laten zien van zijn visie en van die van de Nederlandse regering, omdat er wat kritische opmerkingen waren op de visie die er al lag. De minister heeft dat toegezegd na de Koninkrijksconferentie. Ik geloof zelfs dat hij heeft geroepen: dit jaar nog. Wat is ongeveer de planning, zodat wij daar ook rekening mee kunnen houden als wij nog eens over die visie zouden willen spreken?

Minister **Donner**: Tussen de Koninkrijksconferentie en het einde van dit jaar is één week.

De heer **Thom de Graaf** (D66): Komt er dan een update van uw visie of komt er een nieuw stuk?

Minister **Donner**: De Tweede Kamer wenste nader inzicht te hebben. Men voelde dat de visie te veel geschreven was vanuit de verantwoordelijkheid van de Nederlandse regering voor het Koninkrijk als geheel. Daarom verwacht men een visie over wat Nederland zou doen als Nederland vrij zou zijn. Ik moet u echter zeggen dat wij in dezen in een structuur zitten, waarbij niet primair vanuit het Koninkrijk, maar vanuit het volkenrecht alle andere landen eruit mogen stappen, maar wij niet. Derhalve kan van de Nederlandse regering ook geen beleidsnotitie verwacht worden over wat onze strategie is om het Koninkrijk te ontbinden. Dat impliceert dat je zit met verantwoordelijkheden en ik zal proberen om dat op een andere wijze te formuleren en nog een keer aan de Kamer voor te stellen.

De **voorzitter**: Hartelijk dank. Dan sluit ik de vergadering.

Sluiting: 16.30 uur